

DEN NYA RYSKA REGIMEN

Av konteramiral ELIS BIÖRKLUND

ETT bedömande av förhållandena i Sovjet är alltid förenat med stora svårigheter. Om dem gäller nämligen i hög grad det gamla ordstävvet: »Ingenting är i allmänhet osäkrare.» Såväl propagan-
dan från Sovjets sida som den mot Sovjet riktade medverkar till att fördölja, vad som verkligen är sanning. Resultatet härav blir, att man i många fall är tveksam om de primäruppgifter, på vilka ett bedömande kan fotas. Det kan sålunda aldrig bli fråga om att slutgiltigt lösa problemet utan på sin höjd om att ställa det och att skärskåda, huru olika kännare av det moderna Sovjet se på den nuvarande ryska regimens beskaffenhet och sannolika tendenser.

Men den reservationen måste uttryckligen göras, att till någon visshet när man ej, endast till att enligt vad som framkommit synas förhållandena te sig ungefär såsom i det följande angives. I Sovjet skriver man ju ej öppet om den förhärskande regimens natur och tendenser, men den ryska pressen och en del tidskrifter innehålla dock uppgifter av värde. På grund av dessas relativa sparsamhet har dock den följande artikeln huvudsakligen måst baseras på uttalanden av utanför Sovjet bosatta Rysslandskännare. Dessa kunna naturligtvis ej tillerkännas vitsordet att ha rätt i vad de säga, men deras utsagor — bedömda med en kritisk blick — måste dock vara av stort intresse för dem, som ägna en tanke åt hur det skall gå för mänskligheten.

Typiskt är att bland sagda kännare finnas de som hålla före, att intet nytt är att vänta samt att den nya regimen troget vandrar i den förras fotspår, låt vara med vissa taktiska avvikelser i detaljavseende. Mot dessa experter stå andra, vilka anse att det inom Sovjets nuvarande ledning råder en viss, om ock begränsad dragkamp mellan å ena sidan den äldre skolans män, »stalinisterna», samt å den andra en yngre skola av statsmän, som ibland benämnts fredspartiet, ibland »reformisterna». Alla synas däremot ense om att det vid sidan härav finns varierande åsikter, som dock i prak-

tiskt-politiskt hänseende f. n. sakna större betydelse. Låtom oss skärskåda denna ståndpunkt om de två dominerande strömningarna för att se, om det verkligen föreligger divergenser.

Stalinisterna anges av ett flertal Sovjetexperter hysa den åskådningen, att det ryska folket icke är moget för några liberala idéers tillämpning. De peka med rätta på den väldiga, inre utveckling, som åstadkommit i Sovjet under Stalins kvartssekelregim, och de hålla före, att Stalins metoder voro de rätta. De behärskas ofta, men ej alltid, av en storrysk tankegång samt fästa stort avseende vid landets yttre prestige och makt, medan omsorgen om folkets levnadsstandard och trivsel kommer först i andra rummet.

Reformisterna åter sägas anse det ryska folket moget för ett mindre hårt styrelsesätt. De vilja höja levnadsstandarden, även på bekostnad av den tunga industrien och eventuellt militärbudgeten. De anses vilja avskaffa det omänskligaste i rättskipningen och polisens godtycke samt i stort sett eftersträva ökad inre enighet och stadga inom Sovjetunionen. Det bör dock även nämnas, att det finns bedömare som anse, att dessa reformidéer endast äro en manöver för att inge det ryska folket och utlandet tron, att något nytt och mildare verkligen är i vardande. Men även dessa bedömare förneka ej, att det kan finnas varmare strömdrag i den huvudsakligen kalla fåran.

Malenkov har emellertid sedan länge varit känd såsom reformismens fanbärare och ledare av fredspartiet, och han har under Stalins hägn nått maktens tinnar, allt i intim samverkan med »det gamla gardet». Ambitiös, smidig och uthållig, anses han under Stalins tid ha lärt upp sig i konsten att hålla samman personer av växlande kynne, att vid balans mellan krafterna hålla sig utanför den inre striden inom statsledningen, att lugna och förhala samt under tiden vidtaga åtgärder, som minska motståndet mot den linje, han själv helst skulle vilja följa, och att sedan slå till med ett beslut, då tidpunkten är inne.¹

Många i Sovjet anse, att Stalins oerhörda maktkoncentration lett till att tanken att skapa en socialistisk demokrati förfuskats och att man i själva verket fått en hård, auktoritär styrelse i stället

¹ En mycket utförlig, biografisk skildring av Malenkovs liv återfinnes i »Ost-Probleme» för den 26 mars 1953 och verkar fri från propaganda. En fylligare skildring i bokform är rysspecialistens, André Pierre, nyutkomna: »Malenkov, ou le nouveau visage de la Russie». Den senare har fördelen av att återge Malenkovs tal in extenso samt ett stort antal ryska dekret angående den nya regimens åtgärder. Sådana källor ge en insikt, som ej kunnat förvanskas genom propaganda.

för den utlovade folkdemokratien. Stalinisterna ha visserligen höjt fältropet: »Stalin är död — länge leve Stalinismen!», men Stalin-kulten har officiellt lagts på hyllan och man talar allmänt om en betydande »nedstalinisering». Detta är ett faktum, men graden av nedstalinisering är naturligtvis svävande.

Däremot föreligga inga säkra uppgifter, som medge att bedöma, om Malenkov skall komma att tillämpa principen om Janusansiktet. Stalin var en mästare att fördölja sina verkliga avsikter. Han lugnade yttervärlden med att han endast eftersträvade »socialism i ett land», men han lät sina medhjälpare arbeta för en rad av revolutioner i andra stater och utnyttjade efterkrigstidens ockupationssfärer till att göra kommunistiska statsvälvningar i ett flertal östeuropeiska länder. Men själv uppträdde han gärna som den store fredsstiftaren. Detta system stämde väl överens med den gamla ryska tanken, att det gäller att ständigt hålla utlandet i ovisshet om vad nästa drag skall bli. Skall den nya regimen följa samma princip?

Sovjetspecialisten, numera engelsmannen I. Deutscher² påstår, att Stalin under sina sista dagar lade sina närmaste på hjärtat att söka vägen till Rysslands storhet genom att hålla fred i några årtionden för att bygga upp ett ryskt-kinesiskt storvälde, som skulle vara omöjligt att störta. Han tycks ha litat på att den rysk-kinesiska samverkan skulle förbli mycket långvarig. Deutscher återger — dock utan att namnge källan — hans politiska testamente i följande Stalinord: »Din egendom är en tredjedel av jordens. Behåll den, se om den och bygg upp den till en makt, som möjligen kan skrämma Dina fiender. Se under tiden upp för brushuvuden och äventyrare. Tag inga risker. Störta Dig ej i revolutionära företag, i vilka Du kan förlora allt vad Du har.»

Dessa ord överensstämmer väl med vad Malenkov proklamerat i sina tal under senaste femårsperiod, nämligen att hålla fred, förbättra levnadsstandarden samt minska utsugningen av satellitstaterna för att minska hatet där mot Sovjet. Men Stalins ord innehöll ju intet, om huru hårt det inre Sovjet bör regeras. Och man kan ej gärna begära att han högt skulle säga, att denna fredspolitik skulle gälla blott tills Sovjets ekonomi var återuppbyggd,

² F. d. polack, naturaliserad engelsman, engelsk radiotalare i Sovjetfrågor, medlem av styrelsen i »The Economist». Deutscher har i sin nyutkomna bok »Russia - What Next?» sökt analysera det nuvarande Sovjets tendenser, men bedömandena äro talrikare än fakta, varjämte källan för en upplysning sällan anges. Tydligt är D. en på västmaktshåll betrodd rapportör.

men att han därefter tillrådde krig! Beträffande Stalins tankar om den eventuella nödvändigheten av framtida storkrig för att befördra kommunismens utbredande, anser Bernhard Tauser³ visserligen, att Stalin in i det sista hade den åsikten att ett storkrig framdeles vore nödvändigt. Härom vet man dock intet bestämt. Men var icke Stalins önsketänkande det att de kapitalistiska staterna borde få matta ut sig i inbördes fejder och att det först därefter vore lämpligt för Sovjet att ingripa med hot om öppet våld? I varje fall måste konstateras att man icke med säkerhet kan bedöma, hur den nya regimen ser på frågan om ett framtida, oundvikligt krig. Pendeln kan svänga åt både det ena och andra hållet. Deutschers slutpåstående är, att man bland de eventuella utvecklingslinjerna t. o. m. måste räkna med den, att militären i Sovjet får ökat inflytande och skapar en krigisk Napoleonkult. I detta hänseende är framtiden oviss.

Vad som dessutom intresserar en större publik är dock de praktiskt betydelsefulla frågorna: Kommer Malenkovs regim att medföra några väsentliga förändringar i utrikespolitiskt, inrikespolitiskt, ekonomiskt, militärt eller kulturellt m. fl. hänseenden? Hur te sig sannolikt den yttre och inre fronten från den nya ryska regimens synpunkt? Vilka förutsättningar finns det för den avspänning, som alla längta efter?

Men för att kunna fatta dessa frågors räckvidd måste vi först i korthet skärskåda, hur den nya regimen kom till och vilka krafter som då voro i rörelse.

I samband med Stalins död den 5 och begravning den 9 mars vidtogs raskt åtgärder för att den nya regimen skulle kunna behålla läget i sin hand. Dessa åtgärder, som tydligen voro väl förberedda och anses ha gillats i förväg av Stalin, gingo ut på följande. De tre officiella maktfaktorerna i Sovjet: partiets centralkommitté, ministerrådet och Sovjetunionens presidium undertecknade ett gemensamt beslut att den nya styrelsen skulle bestå av ett från 50 till 14 personer reducerat ministerråd, underställt ett presidium med fem medlemmar (i Ryssland vardagsmässigt kallat »femman»), nämligen Malenkov, Beria, Molotov, Bulganin och Kaga-

³ Se »Foreign Affairs», april 1953, där Tauser gör sig till tolk för åsikten att detta gällde både krig mellan kapitaliststaterna och krig för en kommunistisk världserövring. Teorien om detta framtida krig är ju ett gammalt arv från Lenin och ofta vidhållet av Stalin. Om utvecklingen av atomkriget och de bakteriologiska stridsmedlen under senare tid påverkat uppfattningen om detta krigs oundviklighet eller ej kan icke med säkerhet bedömas.

novitj. Man återvände alltså till ett litet, inre kabinett med en stark maktkoncentration, liknande krigsårens krigskabinett. Det är tydligt, att man väntade sig oroligheter inom Ryssland, och militären låg i larmberedskap under en tid efter regeringsskiftet. Angående Berias senare öden och avsättning i juni hänvisas till det följande beträffande inrikesförhållanden. Vid regeringsskiftet, då Beria stod högt i gunst, tog han chefsskapet över de sammanslagna inrikes- och säkerhetsministerierna. Unionspresidenten Sjvernik avsattes och ersattes med marskalk Vorosjilov. Malenkov lämnade generalsekreterarskapet i partistyrelsen åt Ignatiev (senare ersatt av Krustjev). Genom dessa ändringar i såväl regering som partiledning ansåg sig Malenkov ha tryggt den majoritet för reformisterna, som han behövde för sina tilltänkta åtgärder. Här ingingo framför allt en omfattande amnestilag och ändringar i straffrättsliga bestämmelser, som skulle visa ryska folket att det nu fått en mera human ledning. Men hela förloppet stördes i viss mån av ett arv, som regimen fått övertaga från Stalintiden, nämligen processen mot de läkare, vilka anklagats för att hava sökt mörda ett stort antal högre, ryska militärer, den s. k. »läkarkomplotten».

Nu meddelades från regeringen, att denna befunnit komplotten helt uppdiktad och att läkarna tvingats till falska bekännelser genom att polisen använt förbjudna metoder. En rad av högre polisfunktionärer avsattes liksom partisekreteraren Ignatiev; upprepningar skedde inom olika slag av polisorgan. De mest initierade källorna i denna sak ange, att det var motståndare till den reformistiske Beria, som inspirerat läkarkomplottens iscensättande, att Beria tog sin chans att avslöja dem och samtidigt framstå såsom en humanismens förkämpe samt att läkarkomplotten från början var uppfunnen för att reta upp det högre militärbefälet mot farliga konspiratörer, som skulle få fria tyglar, om icke de höllos i schack av ett slagkraftigt polisväsende. Men många detaljer äro ännu okända och nya fakta kunna komma i dagen. Resultatet blev dock att allmänhetens ovilja riktade sig just mot det självväld, som den politiska polisen hade makt att utöva och detta underströk vikten av de reformer, som Malenkov hade i portföljen. Vad detta innebar kommer att kortfattat skildras i det följande, varvid det visat sig bättre att frångå den kronologiska händelsekedjan och i stället behandla problemen vart för sig.

I utrikespolitiskt hänseende har den nya regimen ännu icke hunnit eller velat visa några tydliga tendenser. Utrikespolitiken dirigeras ju under »femman» av Molotov, som är känd för att vara

misstänksam mot västmakterna och som vid nästan alla tillfällen upprepar vikten av att hålla uppe försvaret på högsta nivå. I intim samverkan med försvarsledningen, anses han vara mera stalinist och är sannolikt skeptiskt inställd mot reformisternas tankar att komma till något slags samförstånd med västmakterna beträffande Östeuropa.

Den nya regimen har dock uttalat sig för »en fredlig politik — affärsmässig, baserad på fakta och bestyrkt av fakta». Härmed menas sannolikt, att Sovjet vill behålla vad det nu har eller i varje fall ha ordentlig kompensation vid en eventuell kompromissuppgörelse, att västmakterna böra inse att Sovjetkina ersatt den äldre regimen där, samt kanske framför allt att USA skall upphöra med sin propaganda för »befrielse» av de, av Sovjet underkuvade länderna i Östeuropa.

Det förefaller⁴ som om man lättat något på Stalins prestigepolitik och är benägen att manövrera mera efter omständigheterna för tillfället, att använda mindre hårda ord i tal och skrift samt att påverka Kina i riktning mot en avspänning i Korea, vilken dock ännu ej kommit längre än till ett stillestånd. I den internationella pressen understrykes ofta, att Mao-Tse-tungs glänsande intelligens vida övergår Malenkovs och att det kan hända att den förre tar ledningen. Men härom föreligga ej några säkra fakta. Man vet att stalinisterna anse att Koreakriget gärna kan fortsätta att matta ut USA i Asien samt att fördröja Atlantmakternas styrkeökning i Europa, ett argument som den ryska militärledningen anser betydelsefullt. Reformisterna ha dock vägt över med argumentet: Koreakriget stimulerar onödigt Atlantmakternas upprustning, och det är viktigare för Rysslands inre uppbyggande (kraftkällor, förbindelselinjer m. m.) att kunna räkna på fred och minskade rustningar än att matta ut USA på den asiatiska kontinenten. Åsikterna om Sydöstasien äro mycket varierande och kompliceras av hänsynstagande till Indien.

Beträffande Österrike förefaller det sannolikt, att stalinisterna ogärna släppa sitt inflytande där, medan det har sagts att reformisterna skulle vara beredda därtill under förutsättning att de få någon kompensation på annat håll. Österrikes statsfördrag låter alltså ännu vänta på sig.

Ingen av de båda riktningarna förefaller att vilja släppa grep-

⁴ Jämför artikeln i »Foreign Affairs», juli 1953 av Bertram D. Wolfe. Mängder av pressartiklar, även ryska sådana, ha kompletterat bilden. Deutscher, A. Pierre, Tauser, Bedell Smith m. fl. ha behandlat olika sidor av problemet.

pet om Tjeckoslovakien. Det var reformisterna, som stodo bakom de stora utrensningarna där under år 1952, då man flyttade undan alla kommunister som voro besvärliga, medan samma ledare i Polen och Rumänien sluppo undan utrensningar av större betydelse, enär de lydde ryska order.

Den tyska frågan dominerar det ryska tänkesättet beträffande Europa. Stalinisterna vilja ogärna släppa vare sig Donau- eller Elbeområdena fria; de föredraga att söka hålla Östtyskland (trots motståndet där) och godtaga hellre ett delat Tyskland. De hänvisa ofta till den risk för ett krig, som föreligger under närmaste femårsperiod, och anse att de skulle förlora stora fördelar genom att uppge sina positioner i Europas mitt, vilket är fullt förklarligt ur militära synpunkter. I varje fall synes krigsriskens föranleda dem att motarbeta en uppmjukning av den ryska politiken på denna punkt.

Reformisterna åter skulle, att döma av vissa källor, kunna tänka sig att uppge Östtyskland, om man vore säker på att därigenom få ett långvarigt och pålitligt fredstillstånd, under vilket man kunde bygga upp sin inre styrka. Att ge upp Östtysklands kommunistiska regim vore smärtsamt men kunde vara fördelaktigt totalt sett, därest västmakterna i gengäld verkligen droge tillbaka sina militärstyrkor från Västtyskland och ett enat Tyskland valde en neutral kurs. Kanske hysa några den förhoppningen, att USA rent av skulle draga sig tillbaka från Europa. Men på alla dessa punkter är man skeptisk och har sökt undvika svårigheten genom att föreslå den sammanslagning av styrelserna i Öst- och Västtyskland, som avvisats av västmakterna så länge inte fria val skett även i Östtyskland. De senaste valen i Västtyskland ha livligt kommenterats i rysk press och sagts visa, att en sammanslagning skulle ge större nackdelar än fördelar för Sovjet. Upploppen i östzonen, varom mera nedan, ha ökat förvirringen och osäkerheten. Kan Sovjet gå med på fria val i östzonen, även med risk att det kommunistiska systemet slås ut? Tål den nya regimen en sådan motgång? Kan det ryska folket lugnas med pågående förhandlingar om att västmakterna skulle ge Sovjet garantier mot ett tyskt revanschkrig eller att det skapas ett Östlocarno med ett nätverk av pakter? Man måste komma ihåg att ryssarna framför allt äro utpräglade realister. Den ryska pressen har redan reagerat negativt.

Det förefaller klokt att icke överskatta den nya regimen reformiver i utrikespolitiskt hänseende. Tvärtom talar allt för att

här det mesta förblir vid de gamla linjerna. Det har med fog påpekats att utrymmandet av Österrike blir en god probersten på rysk samarbetsvilja! Nils Lindh i Morgontidningen tycks luta åt att intet ändrats utom att man förklarar sig villig att föra underhandlingar — dock utan att utlova några eftergifter. Amerikanske understatssekreteraren Bedell Smith, som känner Sovjet väl, uttalade den 2 oktober i år, att man ej spårat någon som helst ändring i Sovjets politik efter Stalins död samt att Sovjet, som förklarar sig vilja minska sin militärbudget, i stället ökat densamma, speciellt i vad avser atomvapnen. S. Haffner⁵ frågar sig, om det kalla kriget skall efterföljas av en »kall fred» och om Malenkov blott kommer att någon tid spela den liberale Alexander II:s roll för att sedan erfara, att han gått för långt i reformiver.

Man vill i Sovjet att USA skall avstå från att befordra frigörelse för de av Sovjet underkuvade östeuropeiska folken, samtidigt med att Pravda säger att Sovjet ej avstår från att befria koloniala och halvkoloniala asiatiska m. fl. folk från sina nuvarande herrar! Men på den vägen står ju näppeligen någon avspänning att vinna med kolonialmakterna.

Inrikespolitiken i Sovjet har dominerats av den amnestilag, som regimen kungjorde strax efter maktövertagandet. Det var tydligt, att man då ansåg sig tillräckligt fast i sadeln för att kunna kosta på sig något som kunde höja regimen popularitet hos folket.

Mödrar med barn, gravida kvinnor, sjuka och åldriga personer samt alla som avtjänade frihetsstraff på mindre än fem år jämte barn under 18 års ålder lössläpptes ur fängelserna och koncentrationslägren. Vissa långvariga straff halverades. Undantag gjordes dock för kontrarevolutionärer, mördare och svindlare. Alla lösläppta återfingo sin civilrättsliga ställning. Vissa straffbestämmelser ändrades i humanitärt syfte. Man anser att amnestien gäller över 1/2 miljon människor i hela Sovjet, men det förefaller oklart, om alla de närmare 100 000 tyska krigsfångar, som finns kvar i Ryssland, fått amnesti eller blott straffen halverade. Likaså synes det ännu oklart huru amnestien kommer att tillämpas inom Östtyskland.

Det är intet tvivel om att amnestien ökat regeringens anseende, men man är rädd för att reformerna skola framkalla en rad av pinsamma processer om återupprättelse för de oriktigt straffade.

⁵ »The 20th Century», maj 1953.

Åtskilliga av Stalins gamla garde skaka på huvudet och undra, hur det skall gå i längden att hålla ordning på det ryska folket utan fruktan för ständigt polisingripande. De stora personförändringarna inom ledningen ha naturligtvis också medfört oro.⁶

Man märker vidare hos den nya regimen en bestämd önskan att undertrycka all ledarkult, att få p a r t i e t att framstå såsom det stora kollektivorgan, vilket ej gärna kan ha fel i sina åtgärder, samt att påpeka att folkets roll i styrelsen är den utslagsgivande, i varje fall att regimen ömmar om folkets väl. I samband härmed har en viss nyorientering skett inom litteratur, konst, historieskrivning, pedagogik och vetenskap, syftande till något ökad åsiktsfrihet. Även föreningsrätten, som varit hårt beskuren, har på sistone något utökats. Men i intet fall rör det sig om några reformer av mycket stor betydelse. Allt beror ju sedan på huru givna bestämmelser tillämpas av de maktägande och polisen.

Ett stort manfall i inrikespolitiskt hänseende blev fallet Beria. Såsom chef för det sammanslagna inrikes- och säkerhetsministeriet var han från början Malenkovs närmaste man. Ganska goda uppgifter föreligga om hur denna affär utvecklades.⁷ Men man bör tillfoga en reservation att nya fakta kunna framkomma.

Malenkov och Beria hade tillsammans gått till attack mot upphovsmännen till läkarkomplotten, som var avsedd att visa faran av att göra polisen maktlös. Komplotterns upphovsmän hämnades genom att göra Beria ansvarig för såväl en tilltagande osäkerhet mot attentat som — efter händelserna i Östtyskland den 16—17 juni då massorna stormade an mot rysk polis och rysk militär — det allmänna osäkerhetstillstånd som uppstod i Östtyskland. De ryska militärerna försvarade sig med att innan den civile kommissarien Semjonov kom dit så skötte rysk militär om att ordningen var monstergill, men att hans och Berias underlåtenhetssynder banat vägen för de upplopp, som skadade Sovjets yttre prestige så oerhört. Dessutom befarade man återverkningar i västra Ryssland av den östtyska oppositionen.

Anklagad för »brottslig verksamhet mot parti och stat», blev Beria den syndabock man måste ha för att visa folket, att man icke tålde förolämpningar från den östtyska befolkningen. Molotov anses ha fordrat detta med hänsyn till utrikespolitiska synpunkter och den ryska militären för att bevara tryggheten för sina egna där stationerade trupper. Men eftersom det gällde en så hög per-

⁶ »Osteuropa», juni 1953, artikel om amnestilagen.

⁷ »Ost-Probleme», aug. 1953, »Swiss Review of World Affairs», aug. 1953 m. m.

son som Beria, gjorde man stor affär av saken. Försvarets spetsar avgåvo högtidlig lojalitetsförklaring till partiets centralkommitté, militären landet runt sattes i beredskap för att möta eventuella motåtgärder från MVD-truppernas sida (vilka lydde under Beria). Det anses att saken stärkt militärens inflytande i regeringen, att MVD-trupperna kanske delvis komma att överföras till försvarets kadror, samt att ett yttre hot såsom upplöppen i Östtyskland är nog för att få stalinister och reformister att gå hand i hand.

Beria ersattes av sin gamle medtävlare om inrikesposten, Kruglov.

I ekonomiskt avseende har regimen visat en del nya signaler. Man har vidtagit en rad av åtgärder för att höja folkets levnadsstandard och sänka priserna på vissa konsumtionsvaror. För att blidka bönderna, vilka fått större antal röster i centralkommittéen än förr, har regimen funnit lämpligt att kolchozbönderna — vid sidan av det statliga arbetet — få en utvidgad rätt till viss individuell produktion. Man har nu erbjudit, att staten skall uppköpa denna livsmedelsproduktion till vissa fastställda, högre priser. Regimen eftersträvar att konsumtionsvarorna och investeringar i den s. k. lätta industrien skola ökas och att dessutom en viss kooperativ hembygdsindustri uppmuntras i områden, där förutsättningar här för förefinnas. Den brist som rätt ur försörjningssynpunkt i Sovjet försöker man alltså fylla, även om man allmänt hyllar samma åsikt som den, vilken professor A. Montgomery framfört i svensk press, nämligen att vägen till en hyfsad livsmedelssituation är lång. Då skörden slår fel i vissa delar av det väldiga riket, erfordras ofta mycket stora livsmedelstransporter, som äro svåra att snabbt utföra.

Man skall icke tro att industriens tillväxt eller lantbrukets kollektivisering skall upphöra. Här är sannolikt ingen återvändo möjlig. Kollektivfarmerna kunna icke klyvas i enskilda småbruk utan att ytterst vanskliga förhållanden uppstå. Några storkollektiv kunna kanske lämpligen spaltas upp i mindre sådana, men härmed är icke mycket vunnet. Möjligen kan böndernas rätt till självbruk något ökas. Genom industrialiseringen blir ju Sovjetblocket alltmera självförsörjande och sammansvetsningen av Östeuropas ekonomi förefaller att fortgå.

Militärt sett är Sovjet fortfarande mycket starkt. Förvarsminister Bulganin är medlem av presidiet och anses ha stöd av presi-

denten Vorosjilov. Försvarsutgifterna ha stigit till nominellt 21 % av totalbudgeten, men äro i verkligheten högre, eftersom en del utgifter av militärt slag föras på andra titlar. Rysk budgetuppställning försvårar att få någon exakt insyn i dessa förhållanden.⁸

I stort sett anses den ryska militärledningen vara emot att uppge sina framskjutna positioner i södra och mellersta Europa. Tanken att Tjeckoslovakien bör vara en ointaglig redutt är förhärskande, och krigsindustriella synpunkter göra dessa områden viktiga ur militär synpunkt. Man har svårt att tro, att militären godvilligt skulle vara med på att ge upp mycket stora områden i Mellaneuropa, vilket skulle krävas för en mera betydande avspänning.

Ur rustningssynpunkt håller man naturligtvis på den tunga industrien och vill ej gärna inskränka på dess krav. Den nya regimen idé att höja levnadsstandarden och minska militärrustningarna har därför inga anhängare bland militären. Sovjet har i höst gjort sitt gamla vanliga förslag i FN:s nedrustningsfråga: minskning med en tredjedel, godtagande av en icke närmare definierad kontroll av atomvapen m. m. men avvisande av den internationalisering av atomtillverkning, som USA m. fl. anser vara den enda framkomliga vägen. Här står man på samma ståndpunkt som i fjol.

Bland befälet finns det naturligtvis många reformister, men den stalinistiska tendensen, nationens prestige och makt i världen uppges sannolikt ha övertaget. Det synes finnas endast små utsikter till att militärledningen skulle godtaga avsevärda koncessioner till västmakterna i syfte att få bort militärgränsen vid Elbe. Det skulle, anses det, ske endast i det fall att icke den *ryska militären själv* känner sig kunna bemästra hatet mot Sovjet inom ockupationszonerna. Och så långt har man icke ens i Östtyskland ännu kommit. Här är framtiden absolut oviss.

Den nya ryska regimen torde därför se på den yttre och inre fronten så att den i utrikespolitiskt hänseende måste gå fram med stor varsamhet. Det utesluter icke att diskutera kompromisser i det oändliga med västmaktsrepresentanter men försvårar att fatta definitiva beslut, som kunna medverka till att trygga det fredstillstånd, som man själv framställer som sitt mål. Ur denna

⁸ I »Royal Institute of International Institution», maj 1953 återfinnes en initierad artikel angående systemet för rysk statistik.

synpunkt ter sig den närmaste framtiden icke mycket annorlunda än de sedan 1945 förlupna åren.

Skall Malenkov gå på den fredliga vägen, så måste han upphöra med kommunistpropagandan för att undvika störningar. Ingen tror väl att den skall upphöra, men den kan dämpas och nya Titomän kunna uppsäga Moskva tro och loven. I varje fall kommer nog den slaviska lydningen under Moskva att knaka i fogarna.

På den inre fronten har Malenkov många svåra problem. En anpassning efter läget för dagen blir nog även här regeln. Reformerna få bestå, tills det visar sig, om statsmakten är tillräckligt fast i sadeln för att kunna reda sig utan hotet av terror och skärpta metoder. En fullständig avveckling av koncentrationslägren vore väl det som låge närmast till hands. Men så långt kan man ej komma annat än etappvis.

Mycket talar för att den ofta citerade klyftan mellan stalinister och reformister icke är så stor, som man gjort gällande. Men att det finns varianter av åsikter, särskilt i inrikespolitiskt hänseende, torde vara riktigt. Huruvida dessa inre divergenser komma att påverka utvecklingen, därom kan man i nuvarande läge icke veta något bestämt. Men utvecklingen bör vaksamt följas.

Malenkov har att hålla ihop partiets centralkommitté, ministerrådet och presidiet för Högsta Sovjet, av vilka det sistnämnda bereder honom föga bekymmer. Men han skall också i praktiken bemästra de tre praktiska kraftcentra: partiet, militären och polisväsendet. Att hålla balans mellan dessa blir nog, såsom det var för Stalin, det största problemet. Såsom en man ovanför larmet får han sträva efter att i varje läge finna en klok medelväg. Han får liksom Stalin erfara att även storpolitik är det möjligas konst.

Sedan ovanstående artikel utarbetats i oktober, har president Vorosjilovs tal i november bestyrkt den diagnos som här ställts. Från officiellt ryskt håll har man nu fått ett klart uttalande om att Sovjets utrikespolitik är oförändrad, att Sovjetunionen alljämt avser att stärka sitt försvar samt att man vill behålla sina satellitstater inom östblocket och icke uppge sitt inflytande på Tysklands framtida öde.